

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

תעניות י"ז בתמוז ותשעה באב

(כ"ו ב') (המשך משנה): חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמישה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד (שגזרה המלכות מלהקריב), והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב נגזר על אבותינו (דור המדבר) שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר.

(המשך משנה): משנכנס אב ממעטין בשמחה. שבת (=שבוע) שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסור מלספור ומלכבס. ובחמישי (אם חל ט"ב בערב שבת) מותרין מפני כבוד השבת.

(כ"ט א') משנכנס אב ממעטין בשמחה כו'. אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה.

(כ"ט ב') אמר רב פפא: הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.

שיטות הראשונים

סעודת אירוסין מראש חודש אב: שנינו, שבת שחל תשעה באב בתוכה, אסור לספור ולכבס, ובחמישי מותר, מפני כבוד השבת. ובמסכת יבמות (מ"ג א') **תניא:** קודם הזמן הזה, העם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן, מלבנות ולנטוע, ומארסין אבל לא כונסין, ואין עושין סעודת אירוסין. ומוקי לה בקודם דקודם. ופירש **רש"י** קודם שבת שחל תשעה באב בתוכה. וכתב **הרמב"ן** קודם לזמן הזה, כלומר מראש חודש עד התענית. וכן פסק **השו"ע**.¹

אירוסין בתשעה באב: איתא בירושלמי מותר ליארס אפילו ביום תשעה באב.² וכן כתב **הרמב"ם**. וכן פסק **השו"ע**.³
קודם הזמן הזה ממעטין מלבנות: וקאמר בירושלמי, הדא דתימא בנין של שמחה; אבל אם היה כתלו גוהה ונוטה ליפול, מותר. וכתבוהו **הרי"ף והרא"ש**.⁴ וכן כתב **הרמב"ן**. וכן פסק **השו"ע**.⁵

אכילת בשר ויין מראש חודש: כתב **הטור** על פי **המרדכי**, דגרסינן בירושלמי, נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא⁶ מגו דעייל אב, מנהגא. ופירש **רבינו ניסים** מלשון או בשתי או בערב. וכיון שהשתי אסור, כל שכן תיקון בגדים חדשים. וראוי להחמיר בזה מראש חודש, דהיינו נמי בכלל מיעוט שמחה. ואית נוסחות דגרסי 'דלא למיכל בשרא ולמשתי חמרא'. ומזה נהגו במקומות שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בשבת זו, ויש מוסיפין מראש חודש עד התענית. והביא **השו"ע**

¹ או"ח תקנא, ב. מקורות: רמב"ן (תורת האדם, ענין אבילות ישנה, ד"ה מתני', מהדו' שעוועל עמ' רמד).

² הוא בפרק קמא (ה"ח) ובפרק בתרא (ה"ו) דתעניות. ומפרש טעמא, שמא יקדמנו אחר ברחמים, וכדאיתא בגמרא דידן בפרק אלו מגלחין (י"ח ב') לענין חול המועד. ב"י.

³ או"ח תקנא, ב. מקורות: רמב"ם (הל' אישות י, ד).

⁴ בפרק קמא דתענית, אהא דתנן (י"ב ב') עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ובמתן ובבנין ובנטיעה, ותני עלה (י"ד ב') בנין - בנין של שמחה, נטיעה - נטיעה של שמחה.

⁵ או"ח תקנא, ב. מקורות: רי"ף (ה ב בדפיו). רא"ש (סי' כא). רמב"ן (תורת האדם, ענין אבילות ישנה).

⁶ ויש גורסין דלא לישתי חמרא. אבל רבינו ניסים גאון לא גריס חמרא אלא **עמרא**, וכדלהלן.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מנהגים אלו.⁷

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תשעה באב, סימן תקנא)

- א. משנכנס אב ממעטין בשמחה; ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי גוי, לשתמיט מניה דריע מזליה. **הגה:** מילה שהיא מראש חדש עד ט' באב נוהגין שהמהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת (מנהגים); אבל בלאו הכי, אסור. אפלו בשבת של חזון אין מחליפין ללבש בגדי שבת, כי אם הכתנת לבד (מרדכי הל' תשעה באב והגהות אשרי פ"ד דתענית ואגדה ורוקח); אבל פורשין פרכת של שבת, אם לא שארע ט' באב בשבת ונדחה, שאז אין פורשין פרכת של שבת. ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו, מתר ללבש בגדי שבת בשבת של חזון (מהרי"ל).
- ב. מראש חדש עד התענית ממעטים במשא ומתן ובבגנן של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בגנן של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים; ואם היה כתלו נוטה לפל, אף על פי שהוא של שמחה מתר לבנות (ולצרך מצוה הכל שרי) (ר"ן ספ"ק דתענית); ואין נושאים נשים ואין עושין סעדת ארוסין, אבל לארס בלא סעדה מתר, ואפלו בט' באב עצמו מתר לארס, שלא יקדמנו אחר. **הגה:** ונוהגין להחמיר שאין נושאים מ"ז בתמוז ואילף, עד אחר ט' באב (מנהגים).
- ת. נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא מדעייל אב, מנהגא. והוא מלשון או בשתי או בערב. ונוהגין שלא לקדש החדש עד אחר ט' באב (מהרי"ל ודעת עצמו).
- ט. יש נוהגים שלא לאכל בשר ושלל לשתות יין בשבת זו; ומתר בחמץ של יין; (אגדה ומהרי"ל) ויש שמוסיפין מראש חדש עד התענית, ויש שמוסיפין מ"ז בתמוז. **הגה:** ומצניעים מראש חדש ואילף הספין של שחיטה (ר' ירוחם נ"ח ח"ג והגהות ממוני), שאין שוחטים כי אם לצרך מצוה כגון לחולה או שבת או מילה (או פדיון הבן) וכיוצא בו.
- י. יש מי שאומר שהנוהגים שלא לאכל בשר בימים הנזכרים, מתרים בתבשיל שנתבשל בו בשר, ואסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס; ומתר לשתות יין הבדלה ובכפת המזון. **הגה:** ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בכרפת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהרי"ל סי' ט"ו), אלא נותנים לתינוק; ובמקום דליכא תינוק, מתר בעצמו לשתות הבדלה. ובסעדת מצוה, כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעדת ארוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השיכים לסעדה; אבל יש לצמצם, שלא להוסיף. ובשבוע שחל ט' באב בתוכה, אין לאכל בשר ולשתות יין רק מנגן מצמצם, וזה אפלו בערב תשעה באב שרי (מנהגים ומהרי"ל), ובלבד שלא יהיה בסעדה שמפסיק בה (דברי עצמו).
- יא. כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו אסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (קהלת יח). ומתר לשתות כל שכר אפלו של דבש שקורים מע"ד.

דיני שבוע שחל תשעה באב בתוכו

(כ"ט ב') (שנינו במשנה): שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסורין לספר ולכבס.

- (1) אמר רב נחמן: לא שנו (שאסור לכבס בשבוע שחל בו ט"ב) אלא לכבס וללבוש. אבל לכבס ולהניח (כדי ללבוש לאחר ט"ב), מותר.
- (2) ורב ששת אמר: אפילו לכבס ולהניח אסור (שנראה כמסיח דעתו, שעוסק בכיבוס בגדים). אמר רב ששת: תדע, דבטלי קצרי (כובסים) דבי רב.

⁷ או"ח תקנא, ח-יא. מקורות: ירושלמי (פסחים, פרק מקום שנהגו, ה"א). מרדכי (תענית, הל' תשעה באב, סי' תרלג).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מתיב רב המנונא: בחמישי מותרים מפני כבוד השבת. למאי? אילימא לכבס וללבוש, מאי כבוד שבת איכא? אלא להניח, ובחמישי הוא דשרי, אבל השבת כולה אסור (וקשיא לרב נחמן)!

(ומתרץ) לעולם לכבס וללבוש (מיד בחמישי), וכשאיין לו אלא חלוק אחד (דאי לא מכבס השתא בחמישי, תו לא מצי לכבס ליה).

מיתיבי: אסור לכבס לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב, וגיהוץ שלנו ככיבוס שלהן (אינו יפה אלא ככיבוס שלהן, ואסור לגהץ לפני תשעה באב אפילו להניח לאחר תשעה באב, אבל כיבוס שלנו, מותר), וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ. (ומסיק) תיובתא.

שלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן: אף על פי שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גהוץ, אבל אסור ללבושן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה.

(4) אמר רב: לא שנו (שאסור ללבושו בשבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה) אלא לפניו (בימים שלפני תשעה באב); אבל לאחריו, מותר.

(2) ושמואל אמר: אפילו לאחריו נמי אסור.

מיתיבי: שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לספר ולכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. כיצד? חל להיות באחד בשבת, מותר לכבס כל השבת כולה. בשני בשלישי ברביעי ובחמישי, לפניו אסור, לאחריו מותר. חל להיות בערב שבת, מותר לכבס בחמישי, מפני כבוד השבת. ואם לא כבס בחמישי בשבת, מותר לכבס בערב שבת מן המנחה ולמעלה.

לייט עלה אביי, ואיתימא רב אחא בר יעקב אהא (המכבס בתשעה באב, אפילו מן המנחה ולמעלה).

תיובתא דשמואל (דהא שנינו לאחריו מותר)!

(ומסיק) אמר לך שמואל: תנאי היא (ושמואל כרשב"ג דלהלן).

דתניא: תשעה באב שחל להיות בשבת, וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת (אינו מפסיק סעודתו, ואינו ממעט בתבשילים, אלא), אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו. (4) ואסור לספר ולכבס מראש חודש ועד התענית, דברי רבי מאיר. (2) רבי יהודה אומר: כל החודש כולו אסור. (3) רשב"ג אומר: אינו אסור אלא אותה שבת בלבד.

ותניא אידך: (4) ונוהג אבל מראש חודש ועד התענית, דברי רבי מאיר. (2) רבי יהודה אומר: כל החודש כולו אסור. (3) רשב"ג אומר: אינו אסור אלא אותה שבת בלבד.

(ל' א') אמר רבא: הלכה כרשב"ג (שאינו אסור לספר ולכבס, אלא באותו שבוע). ואמר רבא: הלכה כרבי מאיר (שאחרי התענית מותר לספר ולכבס). ותרוייהו לקולא.

וצריכא, דאי אשמועינן הלכה כר' מאיר הוה אמינא אפילו מראש חודש, קמ"ל הלכה כרשב"ג. ואי אשמועינן הלכה כרשב"ג הוה אמינא אפילו לאחריו, קמ"ל הלכה כרבי מאיר.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

איסור תספורת וכיבוס בחודש אב: לדעת רבי מאיר, האיסור חל מראש חודש ועד ט' באב. לדעת רבי יהודה, כל חודש אב אסור. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל וכן סתמא דמתניתין, האיסור חל בשבוע שחל בו ט' באב בלבד.⁸ ופסקו רי"ף, רמב"ם ורא"ש ועוד, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ורבי מאיר, ותרוויהו לקולא, שהאיסור חל בשבוע שחל בו ט' באב בלבד, ועד ט' באב בלבד, וכדברי רבא. וכן פסק השו"ע.⁹

לכבס ולהניח בשבוע שחל בו ט' באב: נחלקו רב נחמן ורב ששת אם מותר לכבס בשבוע שחל בו ט' באב ולהניח כדי ללבוש לאחר תשעה באב, ופסקו רי"ף, רמב"ם, רא"ש ועוד, כרב ששת, שאסור, וכן פסק השו"ע.¹⁰

וכשאינו לו אלא חלוק אחד: כתב הרמב"ן, דאפילו מי שאין לו אלא חלוק אחד אסור לכבסו וללבושו בשבוע שחל בו תשעה באב. וכן פסק השו"ע.¹¹

לבישת בגדים מכובסים בשבוע שחל בו תשעה באב: כתבו הרמב"ן והר"ן שאפילו במכובסים קודם לכן, אסור ללבושם בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן פסק השו"ע.¹²

בטלי קצרי דבי רב: כתבו הרמב"ן והר"ן, דלא ללבישה בלבד נאסר הכיבוס, אלא בין ללבוש בין להציע במטה אסור, בין באיש בין באשה ואפילו במטפחות הידים והשולחן, הכל אסור. תדע, דאמרינן בגמרא דבטלי קצרי דבי רב ומשמע דלגמרי בטלי. וכן פסק השו"ע.¹³

גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ: כתבו רש"י ור"ן שכיבוס שלנו מותר, וכן פסק הרמב"ן. אמנם, כתב הר"ן שההיתר בכיבוס 'שלנו' הוא משום שהמים בבבל עכורים, ולכן אין תועלת כל כך בכיבוס, ובכלי פשתן אף בגיהוץ. אבל בארץ ישראל הכל אסור. וסיים, דכבוס שבשאר ארצות אפשר שהוא ככבוס ארץ ישראל. וכיון שלפי שיטה זו יש בכלי פשתן משום כבוס בארץ ישראל, אף אנו אוסרין לתת כלי פשתן לכובס בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, אפילו לכבס להניח וכן מטין דברי הרמב"ם. וכתב ראב"י דנהגו אבותינו איסור בכיבוס שלנו בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. וכן פסק השו"ע.¹⁴

כיבוס בגדי גויים בשבוע שחל בו תשעה באב: כתב תרומת הדשן להחמיר שלא לכבס בגדי גויים בשבוע זה, דאיכא למיחש למראית העין. וכן פסק השו"ע.¹⁵

⁸ . ושלשתם מקרא אחד דרשו, דכתיב (הושע ב,יג): "והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה", ונחלקו אם לדרוש 'חגה' דהיינו ראש חודש הנקרא מועד, או 'חדשה', או 'שבתה'.

⁹ . או"ח תקנא,ג. והרמ"א על פי 'מנהגים' כתב: ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חודש לענין כיבוס, אבל תספורת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז. מקורות: רי"ף (ט ב). רמב"ם (תעניות ה,ו). רא"ש (סי' לג).

¹⁰ . תקנא,ג. מקורות: רי"ף (ט ב). רמב"ם (תעניות ה,ו). רא"ש (סי' לב).

¹¹ . או"ח תקנא,ג. וביאר הגר"א דהיינו על פי העמדת הגמרא את ההיתר לכבס בחמישי לכבוד שבת, במי שאין לו אלא חלוק אחד, ומשמע שלרב ששת, דקיימא לן כוותיה, אפילו הכי אסור. מקורות: רמב"ן בתורת האדם (ענין אבילות ישנה, ד"ה מתני' משנכנס).

¹² . או"ח תקנא,ג. והיינו מדשלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן: אף על פי שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גהוץ - אבל אסור ללבושן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. מקורות: רמב"ן בתורת האדם (ענין אבילות ישנה), ר"ן (ט ב ברי"ף, ד"ה וכבוס).

¹³ . או"ח תקנא,ג. רמב"ן בתורת האדם (ענין אבילות ישנה). ר"ן (ט ב ברי"ף, ד"ה וכבוס).

¹⁴ . או"ח תקנא,ג. מקורות: ראב"י (הלכות תענית, סימן תתפא). רמב"ם (תעניות ה,ו), וכתב המגיד משנה: "ורבינו לא כתב בזה שום היתר לפי שנהגו להחמיר". רמב"ן (תורת האדם, ענין אבילות ישנה). ר"ן (ט ב ברי"ף, ד"ה גרסינן בגמ' וד"ה הלכך).

¹⁵ . או"ח תקנא,ה. מעיקר הדין היה נראה לתרומת הדשן להתיר, שהרי אין איסור כיבוס בשבת זו משום דאסור במלאכה אלא כדי למעט בשמחה ולהראות האבלות וזה לא שייך בכיבוס בגדי הגויים. אמנם למסקנה החמיר משום מראית עין. וציין הבית יוסף ראה לדבריו,

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בחמישי מותרים מפני כבוד השבת: כאשר חל תשעה באב ביום שישי, מבואר בברייתא שמותר לכבס בחמישי מפני כבוד השבת. ואם לא כיבס בחמישי, התירו לכבס בשישי. אמנם, אין הלכה כן, דהא לייט עלה אביי. וכתבו **תוספות**, דהיכא דחל תשעה באב בחמישי בשבת מותר לכבס ולספר מחצות ואילך מפני כבוד השבת דאין להמתין עד ערב שבת מפני טורח השבת. אבל הר"ן דאם חל תשעה באב בחמישי, פשיטא דאסור. וכן כתב הב"י דאין לסמוך על הוראת התוספות.¹⁶

תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון: כתבו רא"ש ור"ן על פי הירושלמי, דתשעה באב שחל להיות בשבת שני שבתות מותרין. כיון שנדחה התענית עד יום ראשון לא הוי שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. ובסמ"ק כתב דנהגו רבותינו כי כשחל תשעה באב בשבת לאסור כל השבת לפניו לספר ולכבס אף שנדחה לאחר השבת. לבד יום חמישי ויום ששי מפני כבוד השבת.¹⁷ השו"ע¹⁸ פסק בסתם כרא"ש ור"ן, והביא דברי סמ"ק ביש מי שאומר. והרמ"א כתב שנוהגים להחמיר מראש חודש לעניין כיבוס, ומי"ז בתמוז לעניין תספורת.

איסור רחיצה וסיכה: כתב ראב"ה, נהגו אבותינו שלא לרחוץ מראש חודש ועלינו לקיים משום "וְאֵל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמְךָ", ולא מכח איסור התלמודים. וכתב בתרומת הדשן דמשמע דאפילו בצונן אסור. והרמב"ם כתב האיסור בשבוע שחל בו תשעה באב, ודווקא בחמין. והשו"ע הביא המנהגים. והרמ"א כתב שהמנהג שלא לרחוץ אפילו בצונן מראש חודש.¹⁹

ברכת שהחיינו בין המצרים: כתב מהרי"ל שכתוב בספר חסידים, שלא לברך שהחיינו בין המצרים. והוסיף, דהיינו דווקא מילתא דאפשר לדחויי, כגון פרי או מלבוש, אבל לא מצוה. וכן כתב השו"ע שטוב ליזהר בזה.²⁰

דהכי משמע בירושלמי (תענית ד,ו): "הדין קצרא אסיר ליה מעבד עבדתיה", ומשמע דבכל גוונא קאמר לא שנא דישאל לא שנא דגויים. והמגן אברהם (ס"ק יט) כתב דאפשר שבצנעא מותר. וכתב המשנה ברורה (ס"ק מב), דבמקום שהגויים יש להם מלבושים אחרים דניכר לכל שהם של גויים יש להקל. ובאין לו מה לאכול ודאי כדי חייו שרי.

¹⁶ שדבר תימה הוא להתיר לכבס ולספר ביום תשעה באב עצמו. ותו, דבהדיא תניא התם חל להיות בחמישי לפניו אסור לאחריו מותר, ואם איתא, לאשמעינן דבו ביום עצמו מותר. ותו, דגבי חל להיות בערב שבת קתני אם לא כיבס בחמישי מותר מן המנחה ולמעלה ומסיק דלייט עלה אביי וכל שכן כשחל להיות בחמישי דודאי אסור בו ביום אפילו מן המנחה ולמעלה. ואין לומר דמאי דשרו התוספות מחצות ולמעלה היינו ביום רביעי שהוא ערב תשעה באב, דהא תניא בחל להיות בחמישי לפניו אסור. ותו, דטפי איכא לאחמורי אחר חצות מקודם חצות. הלכך אין לסמוך על הוראה זו. ב"י.

¹⁷ כי איך נאסור יום חמישי הלא התרנוהו אפילו חל תשעה באב להיות בערב שבת, כל שכן כשחל בשבת גם שאר ימי השבוע נמי היא חומרא יתירתא שהרי לא אסרו אלא שחל תשעה באב להיות בתוכה. וכתב משנה ברורה (תקנא, ס"ק לח), דאם חל ביום א' מותר אף לדעה זו.

¹⁸ או"ח תקנא, ד. מקורות: סמ"ק (סימן צו). רא"ש (ס"ל לב). ר"ן (ט ב ברי"ף, בד"ה ירושלמי).

¹⁹ או"ח תקנא, טז. מקורות: רמב"ם (תעניות ה,ו). ראב"ה (הל' תענית, ס"י תתפב). מרדכי (תענית, הל' תשעה באב, ס"י תרלט). תרומת הדשן (ס"י קג). אור זרוע (ח"ב, הל' תשעה באב, ס"י תיד).

²⁰ או"ח תקנא, יז. בשו"ת מהרי"ל מסיים במילים 'וצריך עיון'. ובב"י ציטטו ללא תיבות אלו. אמנם הגר"א (ס"ק ס) חלק על פסק השו"ע, וכתב, חומרא יתירא היא! דאינן חמורים מאבל יום המיתה, ואמרינן בפ' הרואה (נ"ט ב') אמרו לו מת אביו כו' (והוא יורשו, מברך הטוב והמטיב). ודוקא בדאיכא אחר בהדיא, הא לאו הכי, מברך שהחיינו. אף שהמג"א דחק עצמו, אינו כלום. והביא דבריו המשנ"ב (ס"ק צח), וכתב שגם הט"ז מפקפק בזה, ועל כן בשבת אין להחמיר בזה. מקורות: מהרי"ל (שו"ת ס"י לא).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תשעה באב, סימן תקנא)

- ג. שבוע שחל בו תשעה באב, אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור; וכן המכבסים מקדם, בין ללבש בין להציע בהם המטה; ואפלו מטפחות הידים והשולחן, אסור. וכבוס שלנו, מתר; אבל גהוץ (פי' מעבירין על הבגדים אבן חלק להחליקו, ערוך) שלנו, אסור. וכלי פשתן, אין בהם משום גהוץ והרי הם ככבוס שלנו, ומתר; והני מלי לגהצן ולהניחן עד אחר תשעה באב, אבל אסור ללבשן בשבוע זה. ונהגו לאסר אפלו כלי פשתן, ואפלו בכבוס שלנו, בין ללבש בין לכבס ולהניח; ואין להקל בדבר, כיון שנהגו, וכל שכן דאפשר דמדינא נמי אסור, שהרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהוץ) לשל בני בבל שאין מתלבנים יפה, לפי שמימיהם הם עכורים שאינו ארץ הרים וגבעות כארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא ככבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד יש מי שפרש דגהוץ הינו מים ואפר או נתר ובורית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהוץ, ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבשן מיהא. **הגה:** ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חודש עד אחר התענית, אם לא לצרף מצוה, כגון אשה הלובשת לבנים מתרת לכבס וללבש לבנים ולהציע תחתיה (רוקח ואור זרוע), אבל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה (הגהות שיערי דורא). וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן כלים לכוכסת עכו"ם לכבס מראש חודש ואילך, אבל קדם ראש חודש מתר לתת, אף על פי שכוכסת אחר ראש חודש (תוספות פ"ד דתענית ומהרי"ל).
- ד. לאחר התענית מתר לספר ולכבס מיד. ואם חל תשעה באב ביום ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת, מתר בשתי השבתות, בין שקדם התענית בין שאחריו. ויש מי שאומר שנהגו לאסר כל שבוע שלפניו, חוץ מיום ה' ויום ו'. **הגה:** ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חודש לענין כבוס, אבל תספרת נוהגים להחמיר מ"ז בתמוז (מנהגים).
- ה. אסור לעבריות לכבס בגדי הגויים בשבוע זה.
- ו. כלים חדשים, בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבש בשבת זה (ואנו מחמירין מראש חודש ואילך).
- יב. תספרת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, אסור.
- יג. ובזקן, כל שמעכב את האכילה מתר.
- יד. אסור לגדולים לספר לקטנים ולכבס כסותם בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. **הגה:** מיהו בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי, שמוציאים בהם רעי ומשתינין בהם, הני ודאי משרא שרי; ואפלו בגדי שאר קטנים נוהגים להקל (בית יוסף).
- טז. יש נוהגים שלא לרחץ מראש חודש, ויש שאין נמנעין אלא בשבת זו, ויש מתענים מ"ז בתמוז עד תשעה באב. **הגה:** ולצרף מצוה שרי; ולכן נדה רוחצת וטובלת (מהרי"ל); ואפלו אם טובלת ליל י' באב, מתר לה לרחץ בערב תשעה באב אם אי אפשר לה לרחץ ליל י' (אגדה). ונראה דהוא הדין אשה הלובשת לבנים יכולה לרחץ מעט כדרכה כשאר שנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצרף מצוה. ונוהגין שלא לרחץ, אפלו בצונן, מראש חודש ואילך. (ת"ה סי' ק"ז) אפלו בערב שבת של חזון אסור לרחץ כי אם ראשו ופניו ידיו ורגליו בצונן (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סי' ט"ו ובית יוסף); ויש מקלים בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת.
- יז. טוב לזהר מלומר שהחנינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה. וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב, מתר לברך ולאכלו בין המצרים (בנמין זאב סי' קס"ג ותשובת מהרי"ל).